

chis overigens niet zeldzaam met nog een groot aantal vindplaatsen in de provincies Noord- en Zuid-Holland. Daar wordt in soortgelijke biotopen ook een andere vorm van de Rietorchis aangetroffen: *Dactylorhiza pardalina* (Pugsley) KREUTZ comb. nov. (*Dactylorhiza praetermissa*) (DRUCE) Soó var. *junialis* (Vermln) Senh. (KREUTZ, 1987).

SUMMARY

Dactylorhiza praetermissa (DRUCE) Soó was thought to be extinct in the Dutch province of Limburg, where the species was last seen in 1973. Recently *D. praetermissa* was found again near Kerkrade. In this population of about 150-250 ex. the hybrid of *D. praetermissa* and *D. fuchsii* (DRUCE) Soó was also found.

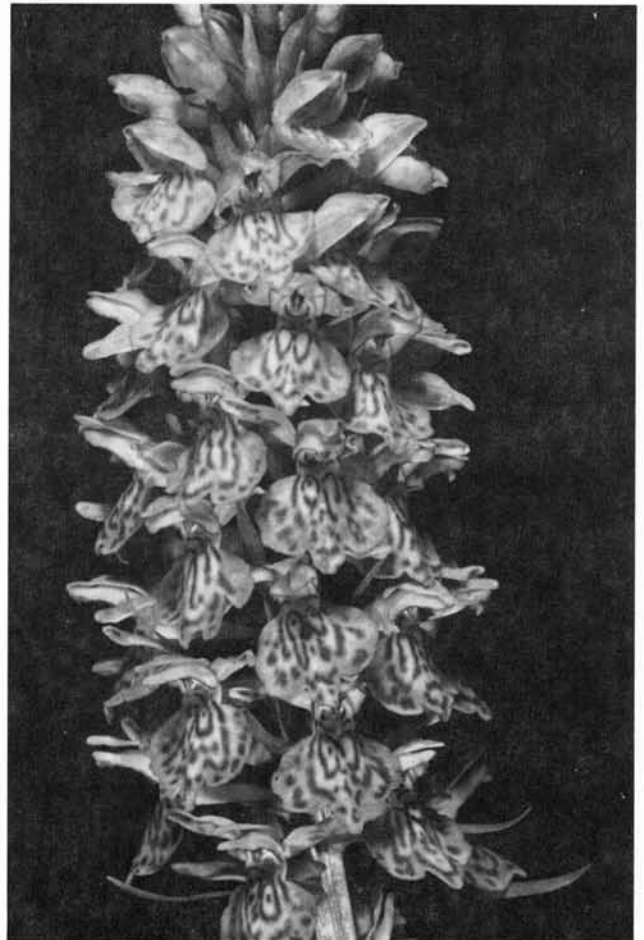
LITERATUUR

KREUTZ, C.A.J., 1986. De orchideeënpopulaties op het Belgisch deel van de St. Pietersberg; Natuurhist. Maandbl. 75 (5): 87-93.

KREUTZ, C.A.J., 1987. De verspreiding van de inheemse orchideeën in Nederland; Zutphen, Thieme.

Figuur 2. Bloeiaren van Rietorchis, 27 juni te Kerkrade (foto: C.A.J. Kreutz).

Figuur 3. Bloeiaraar van de hybride tussen Rietorchis en Bosorchis, 27 juni te Kerkrade (foto: C.A.J. Kreutz).

BOEKBESPREKINGEN

RIVIERDIJKEN

Speciaal themanummer van NATURA, 85e jaargang, no. 4 (mei 1988). Te bestellen door overmaking van f 14,50 (f 10,— + f 4,50 verzendkosten) op giro 13028 t.n.v. Bureau KNNV Beheerscommissie te Hoogwoud, o.v.v. "themanummer rivierdijken". Bij de KNNV-Veldwinkel in Utrecht, Oude-

gracht 237, is het direkt af te halen; de prijs bedraagt dan f 10,—.

Het mei-nummer van "Natura", maandblad van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV), is ditmaal extra dik en geheel gewijd aan de winter- of bandijken langs onze grote rivieren. Langs de Rijn, Waal, IJssel, Lek, Vecht en Maas ligt in totaal ruim 1000 km winterdijk waar-

van ongeveer de helft volgens de plannen van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat verzwaaard moet worden.

In dit themanummer wordt door een groot aantal auteurs, die op de een of andere wijze betrokken zijn bij het onderzoek of het beheer van de rivierdijken, in een 11-tal bijdragen de huidige toestand van flora en fauna van deze dijken en de overlevingskansen na dijkverzwaring besproken. Daar-

bij komen ook aspecten van het uit natuurbeschermingsoogpunt gewenste natuurtechnische beheer ter sprake.

De bijdragen in dit nummer geven niet alleen een beeld van de rijkdommen van de rivierdijken maar vooral ook van hun bedreigingen. Naast een tweetal zeer lezenswaardige bijdragen van algemenere aard waarin een totaalbeeld van (het ontstaan van) het rivierenlandschap en de plantengroei van het voor ons land zo karakteristieke rivierengebied wordt geschetst, gaan een aantal auteurs nader in op de situatie in bepaalde delen van de grote rivieren. Door het regionale karakter van hun bijdragen verkrijgt men een goede indruk van de situatie per rivier en de problemen die zich daar voordoen.

Behalve aan de flora wordt ook aandacht besteed aan de karakteristieke fauna van rivierdijken, m.n. aan dagvlinders, loop- en snuitkevers en amfibieën.

Dit themanummer richt zich zowel tot politici, technici en waterschapsbeheerders als natuurbeschermers en al die anderen die een warme belangstelling koesteren voor de nog steeds aanwezige natuurlijke rijkdommen van ons rivierengebied, een gebied dat ooit omschreven is als de schatkamer van de Nederlandse flora. Al met al een zeer lezenswaardige en bovendien rijk geïllustreerde Natura-special waarin zelfs kleurenfoto's niet ontbreken.

B.G. GRAATSMA

NEDERLANDSE FREATOFYTEN

G. LONDO. Wageningen, Pudoc, 1988. 116 blz., fig., tab., lit. opg. Prijs: f 35,—.

Dit boekje is een bewerking van de door de auteur in 1975 uitgegeven "Nederlandse lijst van hydro-, freato- en afreatofyten". In eerste instantie doet de titel dan ook vermoeden dat het een beperking van deze lijst betreft; alleen nog de freatofyten. Dit blijkt gelukkig niet het geval te zijn. De lijst in hoofdstuk 5 geeft echter een opsomming van alle in Nederland in het wild voorkomende plantesoorten met een aanduiding tot welke categorie de auteur hen rekent: H (hydrofyt), W (water, "natte freatofyt"), F (freatofyt), V (vochtig), K (kalk-afreatofyt), P (plaatselijk freatofyt), D (duin-afreatofyt), A (afreatofyt) of Z (zout, halofyt).

Freatofyten zijn "grondwaterplanten". Soorten dus, die in een bepaald gebied in hun voorkomen uitsluitend of voornamelijk beperkt zijn tot de invloedssfeer van het grondwater (freatisch water).

Een goede indeling in degelijke categorieën is van groot belang nu veranderingen in de grondwaterstand steeds grootschaliger en ingrijpender optreden. De lijst is dan ook bedoeld om de kwetsbaarheid van bepaalde gebieden ten opzichte van het grondwater te bepalen. Een op vele jaren onderzoek en veldervaring berustende lijst voor de Nederlandse situatie is daarbij onmisbaar. Hoewel de lijst is opgezet voor de Nederlandse situatie, kan deze volgens de auteur "voldoende verantwoord" ook toegepast worden bij onderzoek in België, Luxemburg, het aan deze twee landen grenzende deel van noordelijk Frankrijk, het westelijk deel van West-Duitsland, Denemarken en oostelijk Engeland. Vandaar de Engelstalige samenvatting en tweetalige figuurbijschriften.

Ten opzichte van de lijst uit 1975 zijn vooral een aantal soorten uit de categorie Afreatofyten overgebracht naar de categorie Plaatselijke freatofyten. Daarnaast is de in 1975 onderscheiden categorie (f) vervallen en opgesplitst in Kalkfreatofyten en Plaatselijke freatofyten. En om praktische redenen zijn als symbolen nu de hiervoor al vermelde letters gebruikt in plaats van cijfers. Door voor een aantal plantesoorten dit symbool vet en cursief af te drukken is aangegeven dat het soorten betreft die kenmerkend zijn "voor meer constante (minder dynamische) en/of relatief voedselarme en/of kwetsbare milieus" of dat het "een relatief zeldzame soort is van meer dynamische en/of voedselrijke milieus".

In een land waar 35% van de wilde flora behoort tot de freatofyten en waar (inclusief de 74 hydrofyten) 40% van de plantesoorten aan open water of grondwater gebonden is, is de nu verschenen (herziene) lijst onmisbaar bij natuur- en milieuonderzoek.

Het boekje is prettig geschreven en wie direct aan de gang wil, kan volstaan met het lezen van het eerste hoofdstuk en het hantieren van de lijst zelf.

DOUWE TH. DE GRAAF

BOTANISEREN IN HET BUITENLAND

D.T.E. VAN DER PLOEG. Utrecht, Kon. Ned. Natuurhist. Vereniging, 1988. 55 blz., ill. Landschapsoecologische Streekbeschrijvingen Buitenland K.N.N.V., nr. 2. Prijs (incl. verzendkosten): leden f 10,—, niet-leden f 15,—. Besteladres: Bureau KNNV, Burg. Hoogenboomlaan 24, 1718 BJ Hoogwoud; girorekening 13028. Na girering van het bedrag, o.v.v. het verlangde, volgt toezending per omgaande.

In de in 1986 met de publikatie "Het dal van de Hohn" gestarte reeks "Landschapsoecologische Streekbeschrijvingen Buitenland" (LSB) van de K.N.N.V. verscheen afgelopen zomer de tweede publikatie. Dit werk, met als titel "Botaniseren in het buitenland", is een strikt botanische publikatie over botanische publikaties.

De uitgave geeft een indrukwekkend overzicht van geschikte en gangbare buitenlandse flora's alsmede een ruime keuze uit het grote aanbod aan de veelal wat populairdere plaatwerken (fotoboekjes, plantengidsen etc.) die betrekking hebben op zowel nabij als veraf gelegen landen en streken. Met het oog op de bruikbaarheid alsmede beschikbaarheid heeft de samensteller van dit overzicht zich zoveel mogelijk beperkt tot de werken welke ná 1950 verschenen zijn. Het accent ligt daarbij op Europa: van het nabije België en Duitsland tot en met het verre Rusland, Cyprus, de Canarische eilanden, Spitsbergen en Groenland. Ook voor wat betreft de landen buiten Europa geeft deze publikatie een beknopt (en daardoor onvolledig) overzicht van de belangrijkste (populaire) flora-werken.

De meeste van de genoemde werken zijn door de samensteller van deze LSB voorzien van een korte karakteristiek waarin hij het betreffende flora-werk kritisch presenteert. Daarnaast is het werk geïllustreerd met enkele fraaie potloodtekeningen, eveneens van de hand van de samensteller. Het betreft hier dus niet "slechts" een dorre opsomming van het grote aantal beschikbare buitenlandse determinatie-werken, wat men van een dergelijk werk op het eerste gezicht misschien zou verwachten.

Zowel de geschoolde botanicus als de (gevoerde) amateur-florist wordt middels deze publikatie in staat gesteld om uit het grote aanbod aan buitenlandse flora's en plaatwerken het voor de betreffende buitenlandse reis c.q. excursie alsmede voor hem/haar meest geschikte determinatiewerk van te voeren uit te zoeken en aan te schaffen. Deze uitgave vormt dan ook een welkome aanwinst voor al diegenen die, al dan niet tijdens een buitenlandse excursie of (botanische) zomervakantie, in de gelegenheid zijn om in een voor hen onbekend land nader kennis te maken met de daar inheemse flora. Ten einde de waargenomen planten op naam te kunnen brengen, vormt dit werk een uitstekende steun bij de keuze van de eventueel daartoe aan te schaffen determinatiewerken.

Met het volgende botanisch veldseizoen alweer in het vooruitzicht zal dit werk dan ook zeker aan een grote behoefte voldoen. Jammer is alleen dat van de genoemde werken geen enkele prijs-indikatie is opgegeven, hetgeen bij navraag wel eens op een teleurstelling kan uitlopen ("Les quatre Flores de la France"!).

B.G. GRAATSMA